

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B. Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2014

PART - III
SANSKRIT — HONOURS
PAPER - VII

Duration : 4 Hours]

[Maximum Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

UNIT - I

(Marks : 60)

1. अधस्तनेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 2 × 13 = 26
 - (क) अतिव्याप्त्यादिदोषनिराकरणपूर्वकं द्रव्यलक्षणं विशद्यताम् । कानि तावत् द्रव्याणि ?
द्रव्यविभागेषु तमोऽन्तर्भवति न वेति तर्कसंग्रहकाररीत्या विशदीक्रियताम् । 5 + 2 + 6
 - (ख) को नामाभावः ? कति तस्य भेदाः ? प्रत्येकशः सोदाहरणं लक्षणं निरूपणीयम् ।
अभावस्वीकारे काः युक्तयः ? 2 + 2 + 6 + 3
 - (ग) प्रत्यक्षलक्षणं तर्कसंग्रहकाररीत्या विव्रियताम् । सलक्षणं सोदाहरणञ्च प्रत्यक्षभेदो
विचारणीयः । 6 + 7
 - (घ) का नामानुमितिः ? अनुमानस्य कति भेदाः वर्तन्ते ? कानि पञ्चावयववाक्यानि ? तेषां
स्वरूपं प्रयोजनञ्च निरूप्यताम् । 3 + 2 + 3 + 5

2. अधस्तनेषु प्रश्नद्वयं समाधीयताम् — $2 \times 12 = 24$
- (क) निम्नोक्तेषु यूथद्वयस्य भेदः प्रदर्शनीयः — $2 \times 6 = 12$
- i) पीलुपाकः पिठरपाकश्च
 - ii) संयोगः समवायश्च
 - iii) पक्षः विपक्षश्च
 - iv) समवायिकारणमसमवायिकारणञ्च ।
- (ख) निम्नलिखितेषु द्वयोः व्याख्या कार्या — $2 \times 6 = 12$
- i) व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताज्ञानं परामर्शः ।
 - ii) रूपरहितस्पर्शवान् वायुः ।
 - iii) यस्य साध्याभावसाधकं हेत्वन्तरं वर्तते स सत्प्रतिपक्षः ।
 - iv) संज्ञासंज्ञिसम्बन्धज्ञानमुपमितिः ।
- (ग) अधोलिखितेषु अनुमानेषु द्वयोः हेत्वाभासा निरूपणीया — $2 \times 6 = 12$
- i) शब्दो नित्यः कार्यत्वात् ।
 - ii) बहिरनुष्णः द्रव्यत्वात् ।
 - iii) अयमश्वः गोत्वात् ।
 - iv) मनुष्यः मरणशीलः मनुष्यत्वात् ।

3. अधस्तनेषु द्वयोः संक्षेपतः व्याख्या कार्या —

2 × 5 = 10

i) शब्दः

ii) संस्कारः

iii) पृथिवी

iv) आत्मा ।

UNIT - II

(Marks : 40)

4. Answer any one of the following questions :

1 × 12 = 12

a) Discuss in short the main aspects of Cārvāka philosophy, with special reference to the theory of soul.

b) Discuss the theory of atomism as advocated by the Vaiśeṣika.

c) Discuss the Sāṃkhya theory of Puruṣa and Prakṛti.

5. Write short notes on any two of the following :

2 × 6 = 12

आर्याष्टाङ्गिकमार्गः, स्याद्वादः, अध्यासः, श्रुतिप्रस्थानम् ।

6. Answer any eight of the following questions :

8 × 2 = 16

i) Name the four chapters of योगसूत्र.

ii) What is पञ्चमहाव्रत ?

- iii) Name the पञ्चक्लेश in वेदान्त philosophy.
 - iv) Write the names of सूत्रकार and वार्त्तिककार of न्याय philosophy.
 - v) Define द्रव्य according to Jaina philosophy.
 - vi) How many प्रमाणs are accepted in सांख्य philosophy ? Name them.
 - vii) Who is the founder of नव्यन्याय ? Write the name of his famous book.
 - viii) What is चित्तभूमि ? Name its varieties.
 - ix) Name three sects of मीमांसा philosophy.
 - x) Who is the author of सांख्यकारिका and who wrote सांख्यतत्त्वकौमुदी ?
-